

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มีบทบาทสำคัญในเรื่องของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 5 หมวดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 10 หมวดนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา 87 รัฐจะต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะเห็นได้ว่ารัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุก ๆ ด้านทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าภาครัฐให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้เป็นอย่างมาก

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นรากฐานสำคัญในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย เพราะเป็นกระบวนการที่ประชาชนสามารถใช้สิทธิและหน้าที่ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการดำเนินนโยบายสาธารณะของชุมชนอันส่งผลต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของทุกคน จึงการเข้าร่วมกิจกรรมจะต้องเป็นไปอย่างเสมอภาคและด้วยความสมัครใจ (จลน จงเส้าพันธ์, 2546 : 312)

การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องเกิดความสนใจร่วมกัน เป้าหมายร่วมกัน และต้องการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันรวมทั้งเห็นคุณค่าของสิ่งที่จะทำเป็นเบื้องต้น การมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือ และในตัวของมันเองการที่คนจะรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเป็นการมีส่วนร่วมเชิงเป้าหมาย การมีส่วนร่วมเองก็เป็นเครื่องมือทำให้บรรลุเป้าหมายได้เช่นกัน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมตั้งแต่การคิดโครงการ กิจกรรม โดยเริ่มค้นหาปัญหา สาเหตุ วางแผน ตัดสินใจดำเนินงาน ระดมทรัพยากร กำหนดเป้าหมาย สรุปบทเรียน ติดตามประเมินผล รับผลที่เกิดร่วมกัน โดยทั้งนี้ต้องอยู่ในความเอื้อธรรม (สัมพันธ์ เดชะอริก และคณะ, 2548 : 113-114)

การที่รัฐจะดำเนินการกิจกรรมจัดการให้บริการสาธารณะทั้งหลายให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ เพื่อความมั่นคงปลอดภัยผดุงในชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนและความเจริญก้าวหน้าของประเทศนั้น รัฐจึงจำเป็นต้องมีการจัดองค์กรและกลไกของรัฐ เพื่อดำเนินการกิจดังกล่าวให้สำเร็จลุล่วง ซึ่งตามหลักการปกครองเรียกว่าหลักการจัดระเบียบ

บริหารราชการแผ่นดินอันเป็นการกำหนดเขตแดนอำนาจหน้าที่และจัดความสัมพันธ์ระหว่าง
องค์กรของรัฐ ซึ่งหลักที่ใช้ในการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยใน
ปัจจุบัน ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม
ถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ได้แบ่งหลักในการปกครองประเทศออกเป็น 3 หลัก คือ หลักการ
รวมอำนาจการปกครอง (Centralization) หลักการแบ่งอำนาจการปกครอง (Deconcentration)
หลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) (สมคิด เลิศไพฑูรย์ : 2550 : 11)

การปกครองท้องถิ่นกำหนดขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีการกระจายอำนาจและอุดมการณ์
ประชาธิปไตย ซึ่งมุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการ
ทางการเมืองและกิจกรรมการปกครองตนเองในระดับหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากลักษณะสำคัญของ
การปกครองท้องถิ่นที่เน้นการมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง มีการเลือกตั้ง มีองค์การ
หรือสถาบันที่จำเป็นในการปกครองตนเอง และที่สำคัญก็คือ ประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วน
ร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวาง (โกวิท พวงงาม, 2548 : 32)

ในการมีส่วนร่วมของชุมชนของท้องถิ่นนั้นสามารถสร้างการยอมรับในคุณค่าของ
สังคม และวัฒนธรรมภายในชุมชนได้ เป็นวิธีการที่สามารถสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับ
ประชาชนได้เรียนรู้ และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เป็นการระดมเอาพลังความคิดหลังกาย
พลังใจ และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนออกมาใช้ประโยชน์ต่อชุมชน เป็นการสนับสนุน
การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขสอดคล้องกับปรัชญาทางสังคมและ
การเมือง (Social political philosophy) ที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด
นโยบายการพัฒนา วางแผนดำเนินการและประเมินผล และเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา ซึ่ง
การพัฒนาใด ๆ ถ้าขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมแล้ว กิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ก็ไม่
สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะประสบความล้มเหลวในที่สุด

จุดมุ่งหมายสำคัญในการบริหารแบบเทศบาลมาใช้ในประเทศไทย ในฐานะเป็นหน่วย
การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นก็เพื่อต้องการให้ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้มีโอกาสเรียนรู้
และทำความเข้าใจหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม
ทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลถือได้ว่าเป็น
ที่แพร่หลาย และเป็นที่ยึดถือของประชาชนมากที่สุดในบรรดารูปแบบองค์การปกครองส่วน
ท้องถิ่น รูปแบบต่าง ๆ ถ้าหากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพ
สามารถเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของท้องถิ่นแล้ว ย่อมมี
ส่วนส่งเสริมความเจริญให้แก่ท้องถิ่นและส่วนรวมของประเทศในที่สุด

เทศบาลตำบลเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีการกระจายอำนาจและอุดมการณ์ประชาธิปไตย สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและกิจกรรมการปกครองตนเอง ที่มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งจะเป็นสิ่งผลักดันให้เกิดอำนาจการบริหารและการปกครองโดยประชาชน เพื่อประชาชน ในระดับท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียกับการดำเนินงานของเทศบาลตำบลยางตลาด เห็นความสำคัญที่ต้องศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบล มีแนวคิดว่าการดำเนินงานของเทศบาลตำบลจะต้องเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดในการพัฒนาเทศบาลตนเองความต้องการของประชาชนอย่างเหมาะสมนั้นจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำข้อมูลเป็นแนวทางการพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลตำบลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบล อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบล อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตาม เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

สมมุติฐานการวิจัย

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับน้อย

2. ประชากรที่มี เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา แยกต่างหาก มีส่วนร่วมในการ
ดำเนินงานของเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แยกต่างหาก

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้ง ในเขตพื้นที่
เทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จาก 10 ชุมชน จำนวน 8,906 คน
(สำนักทะเบียนท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ วันที่ 23 ธันวาคม 2550)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ จำนวนประชากรผู้มีสิทธิ
เลือกตั้งในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จาก 10 ชุมชน
จำนวน 383 คน ซึ่งได้จากการคำนวณด้วยสูตรทาร์โรว์ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 : 727)

2. พื้นที่ของการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ เขตพื้นที่เทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัด
กาฬสินธุ์ จำนวน 10 ชุมชน ประกอบด้วยชุมชนยางตลาด, ชุมชนขวัญเมือง, ชุมชนบ้านค้อ,
ชุมชนโลกใหญ่, ชุมชนโลกน้อย, ชุมชนยางน้อย, ชุมชนอรัญเมือง, ชุมชนคงบ่อเหนือ, ชุมชนคง
บ่อใต้ และชุมชนดอนนาโหนด

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่

3.1.1 เพศ

3.1.2 อาชีพ จำแนกเป็น

- 1) รับจ้างหรือลูกจ้าง
- 2) ค้าขาย
- 3) เกษตรกร
- 4) ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ

3.1.3 ระดับการศึกษา จำแนกเป็น

- 1) ประถมศึกษา
- 2) มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า
- 3) อนุปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ด้าน ดังนี้

- 3.2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 3.2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ
- 3.2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
- 3.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. เทศบาลตำบล หมายถึง เทศบาลตำบลบึงขาค ตำบลบึงขาค จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในที่นี้หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลบึงขาค ตำบลบึงขาค จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งแบ่งเป็นด้านรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการนำเสนอสภาพปัญหาของชุมชน การมีส่วนร่วมในการนำเสนอความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับชุมชน การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการทบทวนวิสัยทัศน์หรือแผนพัฒนา 5 ปีของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ศักยภาพของท้องถิ่นและจัดลำดับความสำคัญของแต่ละประเด็นหลักในการพัฒนา เป็นต้น ในที่นี้หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบึงขาค ตำบลบึงขาค จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ หมายถึง การมีส่วนร่วมให้มีความสำคัญและให้ความร่วมมือในการทำงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะในระหว่างการทำงานตาม โครงการต่าง ๆ ของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานด้าน โครงสร้างพื้นฐาน การมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติงานตาม โครงการต่าง ๆ ของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้มีการจัดประชุมและเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจและร่วมวางแผนการพัฒนา

ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มสนใจต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและท้องถิ่น การมีส่วนร่วมมือกับเทศบาลในการสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกของประชาชนให้เกิดความรักและหวงแหนท้องถิ่นของตน การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารความก้าวหน้าของท้องถิ่นและกระตือรือร้นงานของเทศบาลให้ประชาชนรับทราบ เป็นต้น ในที่นี้หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมได้รับความสะดวกสบายจากการดำเนินงาน โครงการด้านสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการดำเนิน โครงการส่งเสริมอาชีพของเด็ก สตรี เยาวชน คนพิการ การมีส่วนร่วมในการได้รับความรู้จากการฝึกอบรมตาม โครงการต่าง ๆ ของเทศบาล การมีส่วนร่วมได้รับความไว้วางใจ ความเคารพนับถือจากผู้อื่นในการดำเนินงานร่วมกับเทศบาล การมีส่วนร่วมได้รับการสนับสนุนด้านการส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการ ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัย การมีส่วนร่วมในการ ได้รับความปลอดภัยจากการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัย การมีส่วนร่วมในการ ได้รับความปลอดภัยจากการดำเนินงานการรักษาความสงบเรียบร้อย การมีส่วนร่วมในการ ได้รับความปลอดภัย ความรู้ และทักษะชีวิต จากการดำเนินงานร่วมกับเทศบาล เป็นต้น ในที่นี้หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความเสียหายของสาธารณภัย การมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการตรวจรับพัสดุร่วมกับเทศบาล การมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการตรวจรับจ้างร่วมกับเทศบาล การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบว่าเทศบาลได้นำ โครงการที่เสนอบรรจุในแผนพัฒนาประจำปี และนำไปจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล ความถูกต้องหรือมาตรฐานในการดำเนินงานในแต่ละ โครงการ การมีส่วนร่วมในการมีบทบาทในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณของเทศบาล การมีส่วนร่วมตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานในระหว่างการดำเนิน โครงการต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในการเสนอเรียกร้องเกี่ยวกับความบกพร่องในการดำเนินงานของเทศบาล เป็นต้น ในที่นี้หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะเห็นข้อมูลเสนอต่อเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำไปปรับปรุณแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY